

INTERVJU

Florian Bieber, predavač na studijima o politici istočne
Evrope pri Univerzitetu u Kentu

Promjene u BiH neće izvršiti političke elite

Autor studije *Bosna i Hercegovina poslije rata: Politički sistem u podijeljenom društvu* za Dane govori o mogućnostima reforme državnog uređenja BiH, o odnosu političkih elita i građana kao ključnom problemu bh. društva, o načinu kako bi se trebala voditi unutrašnja politika, o novoj američkoj administraciji i njenom odnosu prema BiH, o Miroslavu Lajčaku, Miloradu Dodiku i Harisu Silajdžiću

Razgovarao: **Vuk Bačanović**

Foto: **Nino Maričić**

DANI: Može li postojeći ustavni sistem BiH malim promjenama – korak po korak – odgovoriti zahtjevima za evropske integracije i principima stabilne evropske države, budući da su kod nas u pitanju vrlo sitni koraci?

BIEBER: Jedno je šta je potrebno, a drugo šta je moguće. Ako počnemo od toga šta je potrebno, meni se čini da treba napraviti dosta promjena u današnjoj situaciji da bi se došlo do nekog sistema koji bi funkcionirao. Nije stvar samo u tome da BiH uđe u EU već da bude u stanju da kontrolira svoju ekonomiju i da pos-

tane društvo koje funkcionira samostalno u svakom pogledu. Nije moguća velika promjena od danas do sutra – to je nerealno, i to ne samo za BiH. Ako gledamo druge države koje imaju slične probleme – to uvijek ide sporo. Nije to neka bosanska specifičnost – radi se o fenomenu uvijek prisutnom u podijeljenim društvima gdje je potrebna saglasnost svih strana, etničkih grupa ili stranaka. Meni se čini da je potreban jedan proces koji će trajati i koji će polako promijeniti neke institucije. Međutim, glavni problem u BiH nije promjena nekih institucija. Institucije su neefikasne – to je istina, ali ja mislim da dosta problema koje bh. društvo ima nije povezano s tim. Oni su

vezani s podijeljenošću policije. Politička scena se neće odmah promijeniti. Institucije su samo dokaz, vidljiva strana suštinskih problema. One se moraju mijenjati s društvom – dakle odozdo i u tom smislu ne može biti radikalne promjene jer se društvo neće radikalno promijeniti.

DANI: Da li to znači da će BiH jako sporo – pa možda i nikada – ući u EU?

BIEBER: Ne. Vidite, postoje neke institucionalne prepreke koje su u vezi s članstvom u EU i koje moraju da se riješe. Nije nemoguće da to bude u roku dvije ili tri godine. Ali onda, daljnji koraci. Mislim da nema spremnosti da neko radi korak po korak, ali stalno – da ne iz-

“Mislim da nema spremnosti da neko radi korak po korak, ali stalno –

gubimo nadu da nešto može da se promijeni.

DANI: Ključna prepreka je zapravo entitetsko glasanje u Predstavničkom domu Parlamenta, čijem ukidanju poslanici iz RS-a stoje na putu. Kako to prevazići? I stav Vijeća Evrope, i Evropskog parlamenta, i Venecijanske komisije je takav da to ne može proći.

BIEBER: Ja se zalažem za rješenje koje ne bi podrazumijevalo entitetsko glasanje jer je ono najbolje i najefikasnije za BiH, ali, s druge strane, moramo biti svjesni da je u društvu kakvo je BiH potrebna i nekakva zaštita entiteta. To nema nikakve veze s tim da li smo za ili protiv entiteta, jer moramo uvidjeti da neko koristi strah od ukidanja entiteta u političke svrhe, to jest da tim strahom blokira neke društvene odluke. Treba, dakle, javno obrazložiti da neko smanjenje ovlasti entiteta nije protiv entiteta, odnosno da to nije prijetnja njihovom postojanju. To je vrlo bitno. Dakle, bitan je vitalni državni interes. Potrebna je i neka vrsta prava na veto, neka vrsta zaštite entiteta manja nego sada. Važno je da se Evropska unija počne angažirati u tom procesu i da jasno definira kakve reforme su potrebne. Međutim, to EU dosad nije uradila. Nije definirano kakva BiH država treba da bude da bi ušla u EU. I to je način da se promijene te prepreke u ustavnom sistemu BiH. Tu je Evropska unija da ponudi rješenje. To neće biti neki dobro definirani nacrt šta to treba da bude, ali njime treba da se objasni da entitetsko glasanje nije u interesu BiH.

DANI: Veliki dio javnosti u BiH pokazuje izuzetno nezadovoljstvo načinom na koji Miroslav Lajčak obavlja funkciju visokog predstavnika. Da li je on prava adresa za nezadovoljstvo ili predstavlja odnos ključnih država prema BiH – dakle, da li politika visokog predstavnika predstavlja pomirljiv pristup nacionalističkim ispadima raznih političara? Koliko uspjeh OHR-a zapravo zavisi od ličnosti visokog predstavnika?

BIEBER: Mislim da je ličnost visokog predstavnika u velikoj mjeri rezultat odluka koga oni žele za predsjednika. Oni su željeli, recimo, Schwarza Schillinga i PIC i EU su znali za koga glasaju i nije bila nikakva tajna za šta se on zalaže. Isto je s Lajčakom. Njegova pozicija je trenutno samo dokaz slabosti OHR-a i toga da je BiH s pozicije prioriteta za SAD i EU spala na neki vrlo nizak nivo. U tom smislu, visoki predstavnik i OHR moraju sarađivati s političkom elitom koja ovdje postoji, pogotovo ako nema podršku u glavnim gradovima EU i to je njegov glavni problem. Ukoliko bi on imao mogućnost da telefonira premijerima i ministrima vanjskih poslova EU i dobije njihovu podršku, onda ne bi bio primoran da sarađuje s onima koji su na vlasti, već bi mogao na njih izvršiti pritisak. Međutim, ako on tu vrstu podrške nema, on je ograničen. Dakle, nije Lajčak taj koji za to snosi krivicu. Kriv je nedostatak interesa u EU za BiH.

DANI: Vidite li u današnjoj BiH bilo kakve sna-

ge koje bi mogle promijeniti odnose bilo u međunarodnim odnosima, ekonomiji, odnosno integracijama u EU? Postoji li, po Vašem mišljenju, alternativa postojećim političkim oligarhijama?

BIEBER: Rekao bih da trenutno ne postoji jaka politička alternativa. Postoje struje koje zastupaju druge politike. Međutim, trenutno glavna opcija za BiH jeste da se promijeni orijentacija u postojećim političkim strankama, i to po modelu Srbije i Hrvatske. Ako politička elita, koja je možda korumpirana, možda dijelom nacionalistička, vidi svoj interes u priključivanju EU u reformama, to je glavni cilj. Nije tako važno da li civilno društvo ili ljudi koji su proevropski orijentirani vole te političare, ali jeste da pragmatični političari treba da vode taj proces promjene jer bi morali znati da će dobiti više ako zastupaju proces integracija nego nacionalističku politiku.

DANI: Da, ali tu imamo dvostruku igru. S jedne strane će ti političari uzimati novac iz evropskih fondova, a s druge strane će BiH držati podalje od EU.

BIEBER: Ne postoji nijedna politička stranka bilo u BiH, bilo u susjedstvu, koja se zalaže protiv Evropske unije. Međutim, postoje oni koji nemaju ni znanja ni kapaciteta da rade na evropskim integracijama. Pitanje je, kako doći do te dinamike, jer ja se plašim da će većina građana biti užasno frustrirana i da će, umjesto da rade na promjenama, napustiti Bosnu i Hercegovinu. Ako kažete ljudima, proći će još 15 godina do članstva u EU, onda je to deprimirajuće. Izvodljivo je da se sačini

neka inicijativa za referendum u FBiH i RS-u, gdje bi građani glasali za EU. To bi bio prvi zajednički izbor poslije rata. To bi bila mogućnost da se svi građani opredijele za svoj izbor i onda bi EU mogla nastupiti tako da su građani tako odlučili. Da je to njihova zajednička volja, nezavisno od etničke pripadnosti.

DANI: Kako će se, po Vašem mišljenju, nova američka administracija zauzeti za probleme u BiH?

BIEBER: Mislim da će nova američka administracija biti toliko zatrpana novim problemima da prosto neće imati vremena da se bavi BiH.

Imaju, međutim, dvije stvari koje su ohrabrujuće, a to je da će Obamina administracija biti više multilateralna, više spremna da sarađuje s raznim organizacijama i to može, naravno, pozitivno utjecati na stav SAD-a ovdje. Međutim, ono čega se ja plašim, jesu, npr. izjave Richarda Holbrookea. Mislim da njegova uloga uopće nije konstruktivna. Ima i dosta onih koji imaju isti sindrom kao Haris Silajdžić, koji još uvijek razmišljaju u ratnim shemama i izražavaju se takvim vokabularima, a to je vrlo štetno za BiH. U tom smislu, plašim se da ima ljudi koji ne znaju šta se ustvari dešava u BiH od 1996. naovamo i da će se neko početi služiti ratnom retorikom.

DANI: Da, ali isto tako morate biti svjesni da se bh. političari itekako koriste ratnom retorikom i dan-danas – evo uzmimo, naprimjer, Milorada Dodika i njegovu izjavu kako Republici Srpskoj ne mogu suditi sudije muslimani – to je čisto fašistička izjava.

BIEBER: Pitam se, ako Dodik ili neko drugi daje takve izjave, koja je najbolja reakcija na to? Da li bi možda najbolje bilo neke od tih izjava ignorirati, iako su one potpuno neprihvatljive u nekom demokratskom društvu?! Ako to shvatimo ozbiljno i ako reagiramo na svaku od tih izjava, dajemo legitimnost jednoj tipičnoj kafanskoj izjavi, kojom on sebi osigurava političku podršku. U cijeloj Evropi imate takve političare, ali oni dobijaju 5 do 10% glasova. Pitanje je kako možemo doći do te situacije da političari koji daju takve izjave i ovdje budu marginalni. Problem nije samo u izjavama već i u građanima koji glasaju za takve političa-

re. Oni su ti koji bi to mogli promijeniti. To vidim kao glavni izazov za društvo. S druge strane, izborna taktika kojom se političari uglavnom služe jeste strah. Od prvih slobodnih izbora u BiH pa do danas. Dakle, problem nije u političarima, problem je u sistemu. Ako sutra na vlasti ne bi bio Dodik, bio bi neko drugi ko bi pokušavao da dobije izbore na isti način. Mi možemo kritizirati Dodika i to je korektno, ali to nije rješenje. Ako bi OHR bio u stanju da okonča Dodikovu političku karijeru, to ne bi riješilo problem koji BiH ima. ■

LAJČAK NIJE KRIV "Ukoliko bi on imao mogućnost da telefonira premijerima i ministrima vanjskih poslova EU i dobije njihovu podršku, onda ne bi bio primoran da sarađuje s onima koji su na vlasti, već bi mogao na njih izvršiti pritisak. Međutim, ako on tu vrstu podrške nema, on je ograničen. Dakle, nije Lajčak taj koji za to snosi krivicu. Kriv je nedostatak interesa u EU za BiH"

Prak, ali stalno – da ne izgubimo nadu da nešto može da se promijeni"